

Търговско право. Търговец и търговски дружества. Процедура по търговска несъстоятелност. Закон за обществените поръчки – обхват, видове процедури и приложение

Търговското право е признато за отделен правен отрасъл. То се основава на търговското качество на физическите и юридически лица и спецификата на търговските сделки. Основа на търговското право е Търговският закон, който се счита за Библията на стопанските и пазарни отношения в икономиката на страната. Дефинира правните субекти, участващи в стопанската дейност, юридическата им регистрация и сделките, извършвани между тях.

Търговският закон е приет през 1991 г., многократно изменян и допълван. Състои се от 52 глави, близо 760 члена, структурирани в четири части и многобройни раздели.

Законът дефинира като търговец всяко физическо или юридическо лице, което по занятие извършва определена дейност. Различават се формите: търговец по занятие; търговец физическо лице; търговец юридическо лице.

Дейностите разрешени от закона са:

- покупка на стоки или други вещи с цел препродажба в първоначален, преработен или обработен вид;
- покупка на ценни книги с цел продажба;
- производство на стоки с цел продажба;
- застрахователна, комисионна, спедиционна, складова, лизингова дейност на търговско представителство и посредничество;
- банкова дейност или валутни сделки;
- превозна, хотелиерска, туристическа, рекламна, информационна, програмна, импресарска дейност, или предоставянето на други услуги; сделки с интелектуална собственост;
- производство на филми, видео- и звукозаписи, и други подобни;
- издателска или печатарска дейност;
- покупка, строеж или обзавеждане на недвижими имоти с цел продажба.

Търговци според закона са също:

1. търговските дружества;
2. кооперациите с изключение на жилищностроителните кооперации.

3. за търговец се смята и всяко лице, образувало предприятие, което по предмет и обем изисква неговите дела да се водят по търговски начин даже ако дейността му не е посочена в закона.

Не се считат за търговци:

- физическите лица, занимаващи се със селскостопанска дейност;
- занаятчиите, лицата, извършващи услуги с личен труд или упражняващи свободна професия, освен ако тяхната дейност може да се определи като предприятие.
- лицата, извършващи хотелиерски услуги чрез предоставяне на стаи в обитаваните от тях жилища.

Фирма е наименованието, под което търговецът упражнява занаятието си и се подписва. Всяка фирма освен предписаното от закона съдържание може да включва означение за предмета на дейност, участващите лица, както и свободно избрана добавка.

Фирмата трябва да отговаря на истината, да не въвежда в заблуждение и да не накърнява обществения ред и морала.

Търговецът изписва фирмата си задължително на български език. Той може да я изписва допълнително и на чужд език. Фирмата на клона включва фирмата на търговеца и добавката "клон".

Според закона всеки търговец може да открие клон извън населеното място, където се намира неговото седалище. Клонът се вписва в търговския регистър в съда, в чийто район се намира седалището му. Вписването се извършва въз основа на писмено заявление, което съдържа:

1. фирмата, седалището и предмета на дейност на търговеца;
2. регистрирания капитал на търговеца, ако го изисква закона;
3. седалището и предмета на дейност на клона;
4. лицето, което управлява клона.

Представителство в търговското право

Търговците (еднолични търговци, събирателни дружества, дружества с ограничена отговорност и акционерни дружества) се управляват и представляват от свои органи изрично посочени в ТЗ. Едноличният търговец – собственик на предприятието сам осъществява представителството му пред трети лица. Събирателното дружество се представлява от всеки съдружник, ако с дружествения договор не е предвидено друго. ООД се представлява от един или няколко управители, които действат самостоятелно, освен ако дружественият договор предвижда друго. АД се представлява от членовете на съвета на директорите, съответно от членовете на управителния съвет или от изрично овластени от тях лица.

Управителният орган, представляващ търговеца, се вписва в търговския регистър. ТЗ съдържа отделна глава за търговското представителство, уреждаща договорното представителство чрез лица, различни от управителните органи и назначени с договор.

Според ТЗ търговското представителство бива няколко вида:

1) Търговски пълномощници

а) прокурист (търговски управител)

Прокуристът е лице, упълномощено от търговеца да управлява предприятието срещу възнаграждение. Представителната му власт възниква по силата на упълномощаването, което трябва да е с нотариално заверени подписи и да е вписано в търговския регистър, но обема на тази власт е определен от закона. Прокуристът има много широк кръг правомощия като няма право единствено да се разпорежда с недвижими имоти, ако не е специално упълномощен за това.

б) търговски пълномощник

Търговският пълномощник е лице, упълномощено от търговеца да извършва посочените в пълномощното действия срещу възнаграждение. При липса на други указания пълномощникът се смята упълномощен да извършва всички действия, свързани с обикновената дейност на търговеца. Упълномощаването става писмено с нотариално заверен подпис.

в) търговски помощник

Той не е търговски представител в гражданскоправния смисъл на думата. Отношенията между него и търговеца се уреждат с трудов или граждански договор. Търговският помощник подпомага фактическото

изпълнение на търговската дейност. По принцип той не е овластен да извършва сделки от името на търговеца, освен ако работи в общодостъпно място за търговия, където може да извършва сделките, които обикновено се извършват там (магазини, складове).

2) Търговски представител е лице, което самостоятелно и по занятие сътрудничи на друг търговец при извършване на търговската му дейност. Той може да бъде упълномощен да извършва сделки от името на търговеца или от свое име за негова сметка. Договорът между търговеца и търговския представител трябва се сключи в писмена форма. Задълженията на търговския представител са да осъществява сътрудничество или извършването на сделките с грижата на добър търговец, като се съобразява с интересите на търговеца. Той е длъжен да уведомява незабавно търговеца за всяко осъществено посредничество или за всяка извършена сделка.

3) Търговски посредник е търговец, който по занятие посредничи за сключване на сделки. Търговският посредник е длъжен да води дневник, в който вписва ежедневно всички сключени договори. В края на деня търговският посредник е длъжен да датира и подпише станалите вписвания.

Видове търговци

Едноличен търговец. Търговец – физическо лице. Всяко дееспособно, физическо лице с местожителство в страната.

Не може да бъде едноличен търговец лице, което:

- е в производство за обявяване в несъстоятелност;
- умишлено е изпаднало в несъстоятелност и са останали неудовлетворени кредитори.

Едноличният търговец се регистрира от съда по местоживееене въз основа на заявление, в което се посочват:

- името, местожителството, адреса на лицето и ЕГН;
- фирмата, под която ще се извършва дейността;
- седалището и адреса на управлението на дейността;
- предмета на дейност.

Със заявлението се представя образец от подписа на търговеца и декларация, че не е лишен от правото да упражнява търговска дейност. Едно лице може да регистрира само една фирма като едноличен търговец. Регистрацията на ЕТ се извършва по съдебен ред от съответния съд по местоживееене.

Търговски дружества – видове

Търговското дружество е обединяване на две или повече лица за извършване търговски сделки с общи средства. В предвидени от закон случаи може да се учреди дружество и от едно лице.

Видове търговски дружества

1. събирателно дружество;
2. командитно дружество;
3. дружество с ограничена отговорност;
4. акционерно дружество;
5. командитно дружество с акции;
6. публични търговци – държавни и общински предприятия;
7. кооперации.

Ограничения.

- Банкова и застрахователна дейност може да се извършва само от акционерни дружества или кооперативни организации.

- Учредителите на дружеството трябва да са дееспособни български или чуждестранни физически или юридически лица.

- Всяко лице може да участва в повече от едно дружество, доколкото законът не забранява това.

А. Събирателно дружество. Това е дружество, образувано от две или повече лица за извършване по занятие на търговски сделки под обща фирма. Съдружниците отговарят солидарно и неограничено. Договорът за учредяване на събирателно дружество се съставя в писмена форма с нотариална заверка на подписите на съдружниците и трябва да съдържа:

1. името и местожителството, съответно фирмата и седалището, както и адреса на съдружниците;
2. фирмата и седалището на дружеството;
3. вида и размера на вноските на всеки съдружник и оценката им;
4. начина за разпределение на печалбите и загубите между съдружниците;
5. начина на управление на дружеството и на представляването му, и начина на вземане на решенията.

Б. Командитно дружество се образува с договор между две или повече лица за извършване търговска дейност под обща фирма, като един или повече от съдружниците са солидарно и неограничено отговорни за задълженията на дружеството, а останалите са отговорни до размера на уговорената вноска. Неограничено отговорните съдружници трябва да участват най-малко с 1/10 от капитала на дружеството. Договорът за учредяване на командитно дружество трябва да съдържа:

1. фирмата на дружеството;
2. седалището и адреса;
3. предмета на дейност;
4. името, съответно фирмата, адреса на съдружниците и размера на тяхната отговорност;
5. капитала;
6. вида и размера на вноските на съдружниците;
7. начина за разпределение на печалбите и загубите между съдружниците;
8. начина на управление и представителство на дружеството.

В. Дружество с ограничена отговорност може да се образува от едно или повече лица, които отговарят за задълженията на дружеството с дяловата си вноска в капитала на дружеството. Съдружник може да бъде представляван от пълномощник с изрично нотариално заверено пълномощно. Дружественият договор трябва да съдържа:

1. фирмата и седалището на дружеството;
2. предмета на дейност и срока на договора;
3. името, съответно фирмата на съдружниците;
4. размера на капитала. Когато при учредяването не е внесен целият размер на капитала, в договора се определят сроковете и условията за внасянето му;
5. размера на дяловете, с които съдружниците участват в капитала;
6. управлението и начина на представителство;
7. предимствата на съдружниците, ако са уговорени;
8. други права и задължения на съдружниците.

Капиталът на дружеството с ограничена отговорност не може да бъде по-малък от 50 000 лв. Той се състои от дяловете на съдружниците, които не могат да бъдат по-малки от 500 лева. Сумата от дяловете трябва да бъде равна на капитала, а стойността на всеки дял трябва да бъде кратна на 100. Дяловете могат да бъдат различни по размер за отделните съдружници. Един дял може да бъде поет съвместно от няколко лица. Органи на дружеството са:

1. общо събрание;
2. управител (управители), като може да не са съдружници.

Г. Акционерно дружество е дружество, чийто капитал е разделен на акции. Дружеството отговаря към кредиторите с имуществото си. Акцията е ценна книга, която удостоверява, че притежателят ѝ участва с посочената в нея номинална стойност в капитала. Акцията съдържа следните реквизити:

- означението "акция" за единична и брой "акции" за повече акции;
- вида на акциите;
- номер на акцията и поредни номера на включените в нея акции;
- фирмата и седалището на акционерното дружество;
- размера на капитала;
- общия брой на акциите, единичната им номинална стойност;
- купоните и техния падеж;
- подписите на две лица, които могат да задължават дружеството, и датата на емисията.

Акциите могат да бъдат поименни и на приносител. На лицевата страна на поименната акция се вписва името на първия собственик. Могат да се издават и привилегирани акции. Акциите на приносителя не могат да му се предават, преди да е изплатена тяхната номинална или емисионна стойност. Когато поименните акции се предават преди внасянето на пълната им емисионна стойност, размерът на частичните вноски се отбелязва върху тях.

Д. Командитно дружество с акции се образува с договор, като за вноските на ограничено отговорните съдружници се издават акции. Броят на ограничено отговорните съдружници не може да бъде по-малък от 3.

Е. Търговец – публично предприятие.

Това са държавни и общински предприятия, които може да са еднолично дружество с ограничена отговорност или еднолично акционерно дружество. Те могат да образуват и други търговски дружества или обединения на търговски дружества. Образоването и преобразоването на държавните предприятия става с решение на съответния принципал – министерство, агенция и др., докато образоването и преобразоването на общинските предприятия като ЕООД или ЕАД се извършва с решение на общинския народен съвет.

Ж. Кооперации. Сдружения на дребни производители и потребители за постигане на определени стопански и социални цели, които не могат да бъдат осъществени индивидуално. Създават се по Закона за кооперациите и се определят като доброволно сдружение на физически лица с променлив капитал и променлив брой членове, които чрез взаимопомощ и сътрудничество осъществяват търговска дейност. Кооперацията е юридическо лице.

Обединения на търговски дружества.

А. Консорциум е договорно обединяване на търговци за

осъществяване на определена дейност.

Б. Холдинговото дружество е акционерно дружество, командитно дружество с акции или дружество с ограничена отговорност, което има за цел под каквато и да е форма да участва в други дружества или в тяхното управление, със или без да извършва собствена производствена или търговска дейност. Най-малко 25% от капитала на холдинговото дружество трябва да бъде внесен пряко в дъщерни дружества. Дъщерно дружество е това дружество, в което холдинга притежава или контролира пряко или непряко най-малко 25% от акциите или дяловете или може да определя пряко или непряко повече от половината от членовете на управителния съвет.

Изборът на формата на регистрацията по Търговски закон се определя от няколко особености:

- собственост на капитала;
- счетоводно и данъчно отчитане на фирмата;
- управление на дейността.

След съдебната регистрацията и определяне на дейността на фирмата следва всяка промяна в дейността да се пререгистрира отново. По тази причина при всяка промяна на дейността или адреса се изисква удостоверение за актуално съдебно състояние на фирмата, което се издава от съответния Районен съд, регистрирал фирмата.

Търговска продажба е всяка търговска сделка, при която купувачът възнамерява да препродаде стоката или да я вложи в производство.

Не се счита за търговска, продажбата която има за предмет вещь за лично потребление и купувача е физическо лице.

По искане на купувача продавачът е длъжен да издаде фактура.

Договори

Договорът е съглашение (споразумение) между две или повече лица, за да се създаде, измени или прекрати една правна връзка (гражданско правоотношение) между тях. Договорът е двустранна сделка и освен това най-важният вид сделка. Негов най-важен и съществен елемент е съгласието на двете страни. Договорът поражда действие между страните, а спрямо трети лица, само в предвидени от закона случаи. Съгласно разпоредбите на Закона за задълженията и договорите може да се прави договаряне в полза на трето лице. В този случай, страните се съгласяват, че едно трето лице (бенефициент) има право да иска изпълнение на поетото задължение. Третото лице не участва в сключването на договора (напр. застрахователен договор). Договорът може да породи права за трето лице, но не може да създаде задължения за трето лице. Договорното право се основава на два основни принципа:

- свобода на договарянето;
- задължителност на уговореното.

Основни типове договори:

- за услуги;
- за изработка;
- за покупко-продажба;
- застрахователни;
- трудовоправни;
- за управление и пр.

Видове договори

1. Договор за търговска продажба – основна и най-разпространена търговска сделка (за продажба на стоки от собствено производство, преработка или препродажба на стоки, ценни книжа, недвижими имоти). Чрез този договор се осъществява стоково-паричния оборот.
2. Договор за лизинг – лизингодателят се задължава да предостави за ползване на лизингополучателя средства или вещи срещу възнаграждение. Разновидности са договорите за финансов и оперативен лизинг.
3. Комисионен договор – комисионерът се задължава срещу възнаграждение по поръчка на доверителя да извърши от свое име и за негова сметка една или повече сделки. Лицата, които участват в комисионните отношения са три – доверител (кометент), довереник (комисионер) и трето лице (продавач или купувач).
4. Спедиционен договор – спедиторът се задължава срещу възнаграждение да сключи от свое име за сметка на доверителя договор за превоз на товар. Разглежда се като вид комисионен договор с трима участници – доверител (комитент), довереник (спедитор) и трето лице (превозвач).
5. Договор за превоз – превозвачът се задължава срещу възнаграждение да превози до определено място лице, багаж или товар. По правило товарът е стока, но е възможно да са пари, скъпоценности и др. Не е задължително товародателят да е търговец и да е собственик на товара.
6. Договор за текуща сметка (контокурентен договор) – две лица, поне едното от които е търговец, може да се уговори, вземанията и задълженията, породени от периодичните и повтарящи се взаимни отношения да се водят в една сметка, която се приключва периодично.
7. Договор за стоков контрол се сключва м/у възложителят и контрольорът, който трябва да има специални знания в съответната област за извършването на контрол по отношение на: сравнение м/у изискваното и действително състояние на дадени стоки, дейности или услуги или установяване на фактическото им състояние.
8. Договор за влог на стоки в публичен склад – предоставянето за съхранение на стоки в публичен склад. Влогодател може да бъде физическо или юридическо лице, докато влогоприемателя трябва да бъде търговец по ТЗ.
9. Лицензионен договор. Лицензията е административен акт (разрешение) на държавен орган, която трябва да се получи за да може да се извършва определена дейност и сделки (банки, застрахователни дружества и др.). Обект (предмет) на лицензионния договор е отстъпеното право на ползване в/у обект на индустриална собственост, който може да бъде закрилян или не (ноу-хау), вкл. производствен опит.
10. Договор за застраховка – застрахователят се задължава да поеме определен риск срещу плащане на премия и при настъпване на застрахователното събитие да заплати на застрахования или на трето ползващо се лице застрахователно обезщетение или парична сума.
11. Менителница, запис на заповед, чек. Това са ценни книжа, които опосредстват разплащанията. Имат характера на кредитно средство, т.к. с тях се отсрочва изпълнението на парични задължения. Имат задължително съдържание и са винаги в писмена форма.

Търговска несъстоятелност

Производството по търговска несъстоятелност е един от най-сложните, значими и практически приложими правни процедури, като има за цел да осигури справедливо удовлетворяване на кредиторите и възможност за оздравяване на предприятието на длъжника.

Дефинира се като съдебно производство (ред, процедура) за универсално принудително изпълнение и удовлетворяване кредиторите на длъжник (по правило търговец), който е неплатежоспособен или е свръхзадлъжнял.

Търговската несъстоятелност е едно от основните средства за реструктуриране на икономиката и превръщането на един стопански субект (юридическо лице) в друг, чрез сливане, вливане, разделяне, отделяне, прекратяване или ликвидация.

Търговската несъстоятелност отчита интересите на кредиторите, длъжника, неговите работници (служители) и държавата (обществото).

Производство по несъстоятелност се открива за търговец, който е неплатежоспособен, а така също и при свръхзадлъжнялост на търговското дружество (ООД, АД, командитно дружество с акции).

Неплатежоспособен е търговец, който не е в състояние да изпълни парично задължение по търговска сделка (в 60 дневен срок от падежа) или публично правно задължение към държавата и общините (установено с влязъл в сила акт), свързано с търговската му дейност. Неплатежоспособност се предполага и когато длъжника е платил или е в състояние да плати частично или изцяло само претенциите на отделни кредитори.

Не се открива производство по несъстоятелност за търговец, публично предприятие, което упражнява държавен монопол или е създадено със специален закон. Компетентен съд по търговската несъстоятелност е районния съд по седалището на търговеца, като решенията на този съд подлежат на обжалване пред Върховния касационен съд по правилата на Гражданския процесуален кодекс.

Масата на търговската несъстоятелност е част от имуществото на длъжника, като се включват само права (активи), но не и задължения (пасиви) и тежести. В имуществото на длъжника ЕТ се включва и 1/2 от вещите, правата върху вещите и парични влогове – обща съпружеска имуществена собственост.

Кредитори по несъстоятелността – масата на несъстоятелността служи за удовлетворяване на всички кредитори на длъжника по търговски и нетърговски вземания, възникнали до датата на решението за обявяване на търговска несъстоятелност.

Производство по търговска несъстоятелност се открива по подадена до съда писмена молба от длъжника, съответно от ликвидатора или кредитори на длъжника по търговска сделка, както и от Агенцията за държавни вземания за публично правно задължение към държавата и общините, свързано с търговската дейност на длъжника.

Молбата за откриване на производство по търговска несъстоятелност се разглежда на закрито заседание на съда, и когато се констатира неплатежоспособност (свръхзадлъжнялост) се приема решение за обявяване на неплатежоспособност. Съдът определя начална дата на откриване на процедурата по несъстоятелност. В случай на необходимост за запазване имуществото на длъжника, по искане на кредитор или служебно, съдът може да назначи предварително

временен синдик, да допуска обезпечение чрез налагане на заповест, възбрана и други обезпечителни мерки, и определя дата на първото събрание на кредиторите. Решенията се изпълняват незабавно.

Производството по търговска несъстоятелност се смята за открито от датата на решението на съда. Действията на длъжника, кредиторите, комитетата и събранието на кредиторите, синдика, както и актовете на съда по несъстоятелност се вписват в отделна книга, която е публична и е на разположение в канцеларията на съда. След откриване на производството по търговска несъстоятелност, длъжника продължава действията си под надзора на синдик, т.е. той може да сключва нови сделки само след предварително съгласие на синдика и съобразно мерките, постановени с решението на съда.

Органи по несъстоятелността са съдът, синдикът, събранието на кредиторите и комитетът на кредиторите, които е факултативен.

Синдик е изпълнителен и представителен орган по несъстоятелността, физическо лице, назначено от съда, но предварително избрано от първото събрание на кредиторите, което отговаря на определени изисквания.

Правомощията на синдика включват да представлява и управлява текущо предприятието, упражнява надзор върху длъжника, свиква и организира общите събрания на кредиторите и т.н.

Синдикът вписва в пронумерован и прошнурован дневник всяко свое действие, отчита се пред съда и комитетата на кредиторите.

Синдикът е длъжен да осъществява правомощията си с грижата на добър търговец, да не разгласява сведения, данни и факти, дължи на длъжника и на кредиторите обезщетение при виновно причинени вреди, настъпили при осъществяването на правомощията си.

При освобождаването си прави писмен отчет за дейността си и предава търговските книги на предприятието по опис.

Има три вида събрания на кредиторите – първо, обикновено и заключително. Първото събрание се ръководи от съдията, на всички събрания присъства синдика и събранията се смятат за законни, ако присъстват най-малко двама кредиторите от изготвения списък. Присъствието на длъжника не е задължително.

Вземания

Кредиторите предявяват писмено своите вземания пред съда по търговската несъстоятелност в срок до един месец от обнародването на съобщението за откриването на процедура, като посочват основанието и размера на вземанията си и представят писмени доказателства за това. Вземанията на работниците и служителите, произтичащи от трудовоправните им отношения и предявените публични вземания се вписват служебно от синдика. Съобщението за определеното на съда за одобряване на списъка на вземанията се обнародва в Държавен вестник.

С представянето на план за оздравяване на предприятието може да се предвиди отсрочване или разсрочване на плащанията, частично или пълно, опрощаване на вземания, реорганизация или други действия.

Съдът може да постанови решение за обявяване в несъстоятелност на длъжника, ако в законовия срок не е бил предложен план за оздравяване или предложения план не е бил одобрен. В този случай съдът постановява прекратяване на дейността на предприятието,

възбрана и заповор върху имуществото и постановява започване на осребряване на имуществото, включено в масата на несъстоятелност. Процедурата по осребряване на движимото и недвижимо имущество и другите имуществени права от несъстоятелността включва обявление в специален бюлетин и продажбата им от синдика.

Осребреното имущество и приключването на производството по търговска несъстоятелност се извършва на базата на изготвена от синдикът сметка за разпределение на наличните суми между кредиторите, съобразно реда, привилегиите и обезщетенията, както следва:

- Вземания, обезпечени със залог или ипотeka;
- Вземания, заради които се упражнява право на задържане;
- Вземания за разноски по несъстоятелността – такси, възнаграждения и др. на държавни органи и синдика;
- Вземания, които произтичат от трудови правоотношения;
- Вземания за издръжка на длъжника по закон;
- Публичноправни вземания на държавата и общините;
- Вземания на нови кредиторите на длъжника (породени след датата на решението на съда);
- Останали необезпечени вземания;
- Вземания за лихви, дължими след датата на решението на съда;
- Вземания за отпуснати кредити от съдружници и др.

Ако останат средства, те се заделят за оспорвани вземания, а остатъкът се предоставя на длъжника. Съдът по несъстоятелността одобрява списъка за разпределение.

Процедурата по търговска несъстоятелност приключва след представяне от синдика на отчет за дейността му в съда, както и окончателен списък за останалите неплатени вземания след изчерпването на масата на несъстоятелността.

Заклучителното събрание на кредиторите, свикано от съда приема окончателния отчет, разпределение на останалите неизплатени вземания и приема решение относно непродваемите вещи от масата на несъстоятелността.

Производството по несъстоятелност се прекратява с решение на съда, обнародвано в Държавен вестник, като съдът заличава търговеца, освен в случаите, когато след удовлетворяване на всички вземания е останало имущество.

За фирмите в сферата на фармацевтията Търговския Закон има важно значение поради търговския характер на дейността им. Необходимо е особено внимание при избора на търговска регистрация на фирмата и осъществяването на отделните видове търговски сделки. Практиката показва, че най-удачната форма за търговска регистрация за производителите и търговците на едро са дружествата – акционерни (с или без акции) или с ограничена отговорност. При откриването на аптеки формата ЕООД се прилага когато собственик и управител са едно и също лице. Избягването на формата едноличен търговец дава възможност за реализиране на инвестиции, ползване на преференции при облагане на дейността и др.

Закон за обществените поръчки – обхват, видове процедури и приложение в сферата на фармацията.

Основна цел на специализираният закон за обществените поръчки е приложението на принципите за публичност, прозрачност, свободна и лоялна конкуренция, равнопоставеност и недопускане на дискриминация при разходването на публични средства.

Законът, чрез своя обхват определя принципите, условията и реда за възлагане на обществени поръчки с цел осигуряване на ефективност при разходването на бюджетните и извънбюджетните средства, както и на средствата, свързани с извършването на определени дейности с обществено значение.

Обект на обществени поръчки може да бъде покупката на стоки, строителство, наеми или лизинг, предоставяне на услуги за ремонт, транспорт, далекосъобщения, застраховане, научноизследователска дейност и др. В общият случай една обществена поръчка преминава през следните етапи:

- вземане на решение за обявяване;
- подготовка на документация;
- обявяване;
- приемане на оферти;
- назначаване на комисия;
- разглеждане на офертите;
- преговори и сключване на договор.

Възложители на обществени поръчки могат да бъдат държавни органи, кметове на общини и райони, органи и организации, които се разпореждат със средства от държавния бюджет, общинските бюджети и/или публични фондове, преотстъпени приходи на бюджетни и нестопански организации, както и Националният осигурителен институт и Националната здравно осигурителна каса. Лечебните заведения в качеството си на публични юридически лица и второстепенни разпоредители с бюджетни средства също са задължени да прилагат закона. Министерският съвет може да упълномощи с решение определен министър или друг орган на изпълнителната власт да проведе централизирана процедура за възлагане на обществена поръчка и да сключи един общ договор.

При осъществяването на процедури по възлагане на обществени поръчки вземат участие възложител и кандидат, който е физическо или юридическо лице, което е подало заявление за участие.

Кандидат или участник в процедура за обществена поръчка може да бъде всяко българско или чуждестранно физическо или юридическо лице, както и техни обединения.

При провеждането на процедури за възлагане на обществени поръчки трябва да се гарантират:

- публичност и прозрачност;
- свободна и честна конкуренция;
- равни възможности за участие на всички кандидати;
- опазването на търговската тайна и предложенията на кандидатите.

Законът се прилага задължително при следните прагове:

- строителство – над 1 800 000 лв.;
- доставка на стоки – над 150 000 лв.;
- услуги – над 90 000 лв.;

- конкурс за проекти – над 30 000 лв.

Видовете процедури за осъществяване на обществените поръчки са:

- отворена процедура – всички заинтересовани лица могат да подадат оферта;
- ограничена процедура – оферти могат да подадат само кандидати, които са получили покана от възложителя след предварителен подбор;
- състезателен диалог е процедура, при която всяко заинтересовано лице може да подаде заявление за участие и възложителят провежда диалог с допуснатите след предварителен подбор кандидати с цел определяне на едно или повече предложения, отговарящи на неговите изисквания, след което кани кандидатите с подходящи предложения да подадат оферти.
- процедура по договаряне – с или без обявление.

Изпълнителен орган на държавната политика в областта на обществените поръчки е специализирана "Агенция по обществени поръчки" към Министеръта на икономиката и енергетиката.

Със закона е създаден и Регистър на обществените поръчки, който е публичен. Възложителите са длъжни да изпращат информацията, предвидена за вписване в регистъра, както и годишни статистически отчети за възложените обществени поръчки до агенцията. Над определени прагове (в €) и за посочени в приложения на закона позиции възложителя е задължен да изпрати информация, вкл. и за профила на изпълнителя до Европейската комисия.

Общи правила за възлагане на обществени поръчки:

- Предварително обявяване в "Държавен вестник" – изисква се при стойност на доставката над 450 000 лв. (без ДДС) и трябва да се извърши до 1 март на текущата година;
- Вземане на решение за откриване на процедурата;
- Подготовка на документация за участие в процедурата по възлагане на обществената поръчка;
- Оформяне на техническите спецификации;
- Разглеждане, оценка и класиране на проектите;
- Договориране на обществената поръчка.

Вземането на решение за откриване на процедура за възлагане на обществена поръчка се взема от възложителя. С него той одобрява обявлението за обществена поръчка и документацията за участие в процедурата. Обявлението трябва да съдържа в до 650 думи най-малко следната информация, обособена в 15 категории:

- наименование, лице за контакт и адрес на възложителя;
- вида на процедурата;
- обект на поръчката, като количество или обем, включително описание на обособените позиции;
- код съгласно Класификатора на обществените поръчки;
- място и срок за изпълнение на поръчката;
- изисквания за икономическото и финансовото състояние на кандидата, за техническите му възможности и квалификация, когато възложителят е определил такива, както и документите, с които те могат да се докажат;
- условия и размер на гаранцията за участие и на гаранцията за

изпълнение на договора;

- условия и начин на плащане;
- срок на валидност на офертите;
- критерии за оценка на офертите;
- място и срок за получаване, цена и начин на плащане на документацията за участие в процедурата;
- място и срок за подаване на заявленията или офертите;
- място и дата на отваряне на офертите;
- дата на обнародване на предварително обявление, ако има;
- дата на изпращане на обявлението.

В обявлението възложителят може да предвиди ограничение за представянето на варианти в офертите, като напр. когато обект на поръчката са няколко обособени позиции кандидатите да могат да подават оферти за всички, за една или за няколко от тях. Също така е необходимо описание на показателите за определяне на комплексната оценка на офертата, когато критерий за оценка е икономически най-изгодната оферта.

Документацията за участие в процедура за възлагане на обществена поръчка се подготвя от възложителя и трябва да включва:

- решението за откриване на процедура за обществена поръчка;
- обявлението за обществената поръчка;
- пълно описание на обекта на поръчката, вкл. обособените позиции;
- необходимите технически спецификации;
- инвестиционни проекти, когато обект на поръчка е строителство;
- показателите, относителната им тежест и методиката за определяне на комплексната оценка на офертата, когато критерий за оценка е икономически най-изгодната оферта;
- образец на офертата, както и указание за подготовката ѝ;
- проекта на договор.

За разглеждане, оценка и класиране на офертите възложителят назначава комисия за провеждане на процедура за обществена поръчка, като определя нейния състав и резервни членове. Комисията се състои най-малко от трима членове, един от които задължително е правоспособен юрист, а останалите са лица, притежаващи необходимата професионална квалификация и практически опит в съответствие с обекта и сложността на поръчката. Като членове или консултанти на комисията могат да бъдат привлечени и външни експерти. Комисията се назначава след изтичане на срока за подаване на документи с цел недопускане участието на свързани лица по смисъла на ТЗ и такива с материален интерес при определянето на изпълнител.

Цената на документацията за участие в процедурата не може да бъде по-висока от действителните разходи за нейното изработване, като възложителят определя срок за закупуване на документацията. До 15 дни преди изтичане на срока за подаване на офертите всеки кандидат може да поиска писмено от възложителя разяснения по документацията за участие. Възложителят е длъжен да отговори в тридневен срок от постъпване на искането. Интересен факт, гаранция за равнопоставеност е, че възложителят изпраща разяснението до всички кандидати, които са закупили документация за участие и са посочили адрес за кореспонденция, без да отбелязва в отговора кандидата, който е направил запитването. Разяснението се прилага и

към документацията, която се закупува от други кандидати преди изтичането на срока.

Разглеждане, оценка и класиране на постъпилите оферти се извършва от определената от възложителя комисия. Решението на комисията за определяне на изпълнител на обществената поръчка се взема с мнозинство въз основа на два главни критерия – най-ниска цена и икономически най-изгодна оферта. Като "икономически най-изгодна оферта" се дефинира тази оферта, която отговаря в най-голяма степен на предварително обявените от възложителя показатели и тяхната тежест, пряко свързани с обекта на обществената поръчка по отношение на качество, цена, технически преимущества, естетически и функционални характеристики, характеристики, свързани с опазване на околната среда, оперативни разходи, гаранционно обслужване и техническа помощ, срок за изпълнение и други.

Информацията, подавана от кандидатите, която трябва да се съдържа в офертата е следната:

- документ за регистрация на кандидата;
- доказателства за търговската репутация на кандидата;
- срок за изпълнение на поръчката и предлаганата цена;
- доказателства за техническата възможност за изпълнение на поръчката от кандидата или подизпълнители;
- имената на подизпълнителите, които ще участват при изпълнението на обществената поръчка, както и че те отговарят на всички изисквания, на които отговаря и основния кандидат.

Съществуват нюанси в изискваните документи според вида на процедурата, като те са най-всеобхватни и подробни при провеждането на избора чрез открита процедура.

Договорът с изпълнителят се сключва в едномесечен срок след обявяване решението на комисията. Той е в писмен вид и трябва да включва всички предложения от офертата на кандидата, определен за изпълнител. При отказ възложителят може да прекрати процедурата или да определи за изпълнител втория класиран участник и да сключи договор с него.

Нова форма, описана за първи път в закона е т.нар. динамична система за доставки. Това е електронен процес за осъществяване на обичайни доставки, чиито пазарни характеристики отговарят на изискванията на възложителя. Системата действа за период не по-дълъг от 4 г. и е отворена през този срок за включване на всеки кандидат, който отговаря на критериите за подбор и е представил предварителна оферта, която отговаря на спецификациите. Динамична система за доставки се създава чрез открита процедура и в системата се включва всеки кандидат, който:

- отговаря на изискванията на възложителя, посочени в обявлението;
- представил е оферта, която отговаря на спецификациите;
- представил е документите, посочени от възложителя в обявлението.

Предварителните оферти на кандидатите могат да бъдат променяни по всяко време в срока на действие на системата стига да отговарят на спецификациите.

В законът също така са предвидени мерки по обжалване и контрол на взетите решения и административно наказателни разпоредби при установяването на нарушения от длъжностните лица.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Стефанов Г., Търговско право, Абагар, 2005.